

25. 6. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vymezení okruhu rodinných příslušníků oprávněných doprovázet občana EU

Jedním ze vztyčných bodů Evropské unie je tzv. právo volného pohybu, přičemž pro nás relevantní bude právo volného pohybu osob. Toto právo bylo zakotveno již primárním právem Evropské unie a to v čl. 20 odst. 2 SFEU. Jeho důležitost je pak také podtrhována navazujícím sekundárním právem a rozsudky Evropského soudního dvora, které za účelem jeho absolutního zachování, rozšiřují práva spjatá s volným pohybem z občanů EU i na jejich rodinné příslušníky. Ty tak, v případě že cestují spolu s (popř. za) občanem EU, mají stejná práva jako oni.

Základem pro rozšíření těchto „pohybových práv“ je teze, že aby mohlo být právo občanů Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států plně vykonáváno, je třeba ho zaručit také jejich rodinným příslušníkům bez ohledu na jejich státní příslušnost^[1] - což je zcela logické, vzhledem k tomu, že rodina a možnost s ní (ne)žít, představuje jeden z nejdůležitějších faktorů ovlivňující rozhodnutí ohledně migrace.

Moreno Vlk & Asociados

**ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘE / ABOGADOS / ATTORNEYS AT LAW
PRAHA - MADRID - BRATISLAVA**

Hlavním pramenem práva týkajícího se volného pohybu osob je směrnice evropského parlamentu a rady 2004/38/ES (dále jen „Směrnice“). Ta upravuje a dává občanům EU a jejich rodinným příslušníkům široké spektrum práv. Pokládám za důležité zmínit, že tato směrnice dopadá pouze na občany Unie, kteří se stěhují do jiného členského státu (popř. v něm už pobývají), než jehož jsou státními příslušníky a jejich rodinné příslušníky^[2]. Naopak směrnice se již nevztahuje na rodinné příslušníky těch občanů EU, kteří se nacházejí ve státě, jehož jsou státními občany. Na ty se vztahuje národní právo konkrétních států. A jelikož právo EU je ke „svým občanům“ velice vřelé, co se týče práv souvisejících s volným pohybem a jejich výkladem, a naopak národní práva upřednostňují daleko restriktivnější politiku ohledně migrace, vzniká mezi oběma skupinami nerovnováha a lze tak mluvit o tzv. obrácené diskriminaci skupiny občanů, kteří zůstali ve státu svého původu oproti té skupině, jejíž zástupci se rozhodli přemístit do jiného členského státu^[3]. Tento následek, širokého a práva rozšiřujícího výkladu ESD, byl kritizován i generálním advokátem L. A. Geelhoedem^[4]. Pro zajímavost uvedu, že se to netýká České Republiky, neboť ta do svého práva přidala zrovnoprávňující ustanovení^[5], a na druhou stranu se to týká např. Německa, které požaduje po osobách, kteří se chtějí přistěhovat za rodinou, znalost německého jazyka (přičemž tato podmínka v unijním právu není zakotvena).

O všech těchto právech však tato práce pojednávat nebude a to z důvodu obsáhlosti a

komplikovanosti tématu, které by nebyla sto pojmout. Tento článek se tak bude zaměřovat pouze na úzkou výseč tématu a to na definici rodinného příslušníka z pohledu směrnice 2004/38/ES a na ní navazující judikatury.

Definice rodinného příslušníka je obsažena v čl. 2 odst. 2 Směrnice. Konkrétně směrnice definuje 4 okruhy osob spadajících do pojmu „rodinný příslušník“. Do prvního okruhu spadá manžel nebo manželka, druhý obsahuje partnera, se kterým občan Unie uzavřel registrované partnerství na základě právních předpisů členského státu, zachází-li právní řád hostitelského členského státu s registrovaným partnerstvím jako s manželstvím. Třetí okruh pak tvoří potomci v přímé linii, kteří jsou mladší 21 let nebo jsou vyživovanými osobami (nebo takový potomci partnera) a čtvrtý předci v přímé linii, kteří jsou vyživovanými osobami (a takový předci partnera).

Takto definovaným rodinným příslušníkům jsou přiznána všechna práva, která Směrnice přiznává i občanům EU, pokud občana EU jako rodinný příslušníci doprovázejí nebo následují[6].

Dále se pak ve směrnici objevují další 2 okruhy osob, na které se sice nepohlíží jako na rodinné příslušníky podle čl. 2 odst. 2, ale kterým jsou také přiznána jistá práva a procesní benefity, byť v porovnání s rodinnými příslušníky dosti omezená. Tyto osoby jsou popsány v čl. 3 odst. 2, který hovoří o:

a) všech ostatních rodinných příslušníků bez ohledu na jejich státní příslušnost, kteří nejsou zahrnuti v definici rodinného příslušníka ve smyslu čl. 2 bodu 2 a kteří jsou v zemi, z níž pocházejí, osobami vyživovanými občanem Unie s primárním právem pobytu nebo členy jeho domácnosti nebo u kterých vážné zdravotní důvody naléhavě vyžadují osobní péči tohoto občana Unie o ně;

b) partnera, se kterým má občan Unie řádně doložený trvalý vztah.

Vůči nim směrnice nařizuje povinnost států usnadňovat jim na základě svých předpisů vstup a pobyt, konkrétně pak nařizuje pečlivé posouzení osobních poměrů a zdůvodnění každého odepření vstupu nebo pobytu.

Pohled SDEU na rodinné příslušníky

Výše jsem uvedl obecný právní rámec týkající se definice pojmu „rodinný příslušník“. Avšak je velice důležité zmínit se i o tom, jak na tyto ustanovení pohlíží SDEU a jak konkretizuje některé obecné pojmy. Proto v této části uvedu důležité otázky, se kterými musel SDEU vypořádat.

Rozsudek ve věci C-1/05, Jia

Tento rozsudek byl sice vydán na základě staré směrnice 73/148/EHS, ale je použitelný i pro současnou právní úpravu. Konkrétně se tento rozsudek týká definice pojmu „závislosti“ rodinného příslušníka, který je obsažen v čl. 1 odst. 1 písm. d) směrnice 73/148. V současné směrnici (2004/78/ES) je tato definice použitelná pro písm. c) a d) čl. 2 odst. 2, kde se tento pojem také vyskytuje. V Českých zněních směrnic se sice v uvedených částech vyskytují rozdílné pojmy, a to pojmy „závislý“ (stará směrnice) a „vyživovaný“ (současná směrnice), ale jsou to pojmy zcela zastupitelné. To dokládají i znění v anglickém jazyce (závazné znění), která pro obě směrnice užívají pojmu „are dependants“ nebo „dependent“.

Případ se týká sporu čínské státní občanky, která se chtěla přestěhovat za svým synem (čínská státní příslušnost) a jeho manželkou (švédské občanství), a švédským cizineckým úřadem. SDEU byl v rámci případu požádán o odpověď mimo jiné na předběžnou otázku, týkající se pojmu „(být na něm) závislý“.

SDEU pak na otázku odpověděl takto „výrazem „[být na nich] závislý“ se rozumí skutečnost, že

rodinný příslušník příslušníka Společenství usazeného v jiném členském státě ve smyslu článku 43 ES nezbytně potřebuje materiální podporu od tohoto příslušníka Společenství nebo jeho manžela či manželky k tomu, aby mohl uspokojovat své základní potřeby ve státě svého původu nebo ve státě svého posledního pobytu v okamžiku, kdy žádá o připojení se k uvedenému příslušníkovi Společenství.“ Rovněž SDEU podotkl, že mezi osobami nemusí existovat právo na výživné a také, že důvody závislosti nejsou relevantní, stačí pouhá existence závislosti.

Rozsudek ve věci Věc C-83/11, Rahman

Tento případ se týkal čl. 3 odst. 2 Směrnice, tedy skupiny osob, kterým nejsou přiznána všechna práva rodinných příslušníků, ale kterým chce EU sloučení s rodinou alespoň usnadnit.

SDEU dostal k zodpovězení následující, pro nás relevantní, otázky:

- Je kategorie ostatních rodinných příslušníků omezena na ty, kteří pobývali ve stejném státě jako občan Unie a jeho manžel či manželka před tím, než se občan Unie usadil v hostitelském státě?
- Musí být jakákoli závislost uvedená v čl. 3 odst. 2 Směrnice, existovat v nedávné minulosti před tím, než se občan Unie usadil v hostitelském státě?

Na první otázku SDEU odpověděl, že je jedno kde se osoba nachází, důležitá je pouze existence závislosti na území, ze kterého přijíždí. O druhé otázce ESD rozhodl tak, že není relevantní, jak dlouho závislost trvá. Důležité je pouze, že musí existovat v době, kdy žádá o připojení s k občanovi EU.

Věc C-423/12, Reyes

V tomto případě se jednalo o mladou ženu z Filipín ve věku přes 21 let, jejíž matka pracovala v Německu a jehož získala státní občanství. Matka posílala dceři domů peníze a ta tak po studiu nehledala práci, ani nevyužívala místní sociální systém, a pouze pomáhala v domácnosti své rodině. Matka se přestěhovala do Švédska a její dcera jí chtěla následovat. Švédský cizinecký úřad však odmítl udělit povolení k pobytu. Věc tak skončila u SDEU.

SDEU se musel vypořádat s otázkami,

- zda může členský stát požadovat, aby se vyživovaná osoba nad 21 let, podle čl. 2 odst. 2 písm. c) Směrnice, musela aktivně ucházet o zaměstnání, nebo hledala jinou pomoc s cílem se hospodářsky osamostatnit, aby mohla být brána jako vyživovaná osoba.
- zda má na výklad pojmu „vyživovaná osoba“ vliv, že je tato osoba schopna sehnat si práci (na základě okolností jako věk, vzdělání, zdravý) a navíc má v plánu po příchodu do členského státu začít pracovat.

Na otázky SDEU odpověděl, že nic stát nemůže požadovat snahu o hospodářskou samostatnost. S odkazem na „rozsudek Jia“, také uvedl, že důležitá je pouze skutečnost objektivní závislosti a důvody této závislosti nejsou důležité. Na druhou otázku SDEU odkázal na případ Rahman a zopakoval, že důležitá je pouze skutečnost závislosti a to v čase žádosti o povolení k pobytu. To, že má vyživovaná osoba úmysl najít si v členském státě práci nemůže mít vliv na její status „vyživované osoby“, opak by pak byl v rozporu s čl. 23 Směrnice, který výslovně právo na získání zaměstnání osobě s povolení k pobytu přiznává.

Shrnutí:

Jak již bylo zmíněno, SDEU ve svých rozsudcích vykládá všechny pojmy velice široce a ve prospěch

práva na svobodu pohybu. Tato zásadu širokého výkladu je dokonce v rozsudcích SDEU často opakována. SDEU tak rozšiřuje dopad, už tak poměrně benevolentního, sekundárního i primárního práva na značné množství subjektů. A v tomto trendu pravděpodobně hodlá i pokračovat.

Mgr. Libor Nerad,
advokát

Denis Tichánek,
paralegal

[MORENO VLK & ASOCIADOS](#)
[advokátní kancelář](#)

Sokolovská 32/22
186 00 Praha 8

Tel.: +420 224 818 736

Fax: +420 224 818 736

e-mail: paha@moreno-vlk.eu

---

[1] 5. bod preambule směrnice 2004/38

[2] Čl. 3 odst. 1 směrnice 2004/38

[3] PAZDEROVÁ, Věra. Právo na vstup a pobyt rodinných příslušníků migrujících občanů EU ve světle judikatury Soudního dvora. In: Sborník Vízová politika a praxe ČR v kontextu Evropské unie, Quo Vadis, Visum? VOP 2010. ISBN 9788073576059. s. 190 - 192.

[4] Např. ve stanovisku k případu C-1/05, Jia

[5] § 15a odst. 3 zák. č. [326/1999](#) Sb.

[6] Čl. 3 odst. 1 směrnice 2004/38

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatele do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)